ALEXANDRU BURLACU
Institutul de Filologie
(Chişinău)

LA ŞCOALA LUI ARGHEZI: TEODOR NENCEV

Abstract. In this sketch there are outlined several key lines of Teodor Nencev's poetry reported to Tudor Arghezi's work, who had a beneficial impact on Bessarabian poetic phenomenon after Mihai Eminescu and alongside with George Bacovia, Lucian Blaga and Ion Barbu. The author proves that T. Nencev rewrites *The Testament*, an „ars poetica" from the volume „Right Words" by T. Arghezi. Liviu Deleanu, Andrei Lupan and the poets of „the new generation", grouped around the „Bugeac" journal and once fascinated by Russian poetry, make Arghezi's school.

Keywords: modern structure of poetry, ars poetica, the poetry of „the rootless".

Ţăranii „în haine albe cu porumbei sub braţ, mânându-şi cirezile pe imaşuri întinse ca pânza gospodinelor răzăşe" sau fetele „cu cosânci galbene ca gutuia şi fustele încreţite ca harmoştele ruseşti, toate cu câte o icoană a Maicii Domnului în mână şi cu câte şapte fire de secară subţiori" [1, p. 34] din „Elegia a IV-a" a lui Nicolai Costenco îşi trag originea din „catehismul sămănătorist", din programul literar al lui Nicolae Iorga. Ţăranii în haine albe cântând la trişcă sunt rânduiţi de călătorii în noapte şi ceaţă, într-o lume debusolată, din poezia tinerei generaţii. Arcadia în negativ este o imagine sintetizatoare ce se desprinde la lectura poeziei „oraşului tentacular", din viziunile de coşmar şi halucinante în spiritul lui Emil Verhaeren, mult elogiat de B. Istru.

Între curentele postromantice se evidenţiază, printr-o largă rezonanţă, simbolismul şi expresionismul. Anume simbolismul şi expresionismul au devenit în anii '30 o componentă activă, modelatoare a poeziei basarabene. Atracţia pentru simbolism devine copleşitoare chiar şi pentru sămănătorişti. Autohtonizarea convenţiei poetice simboliste sau expresioniste s-a desfăşurat, favorizat şi exercitat prin modelele G. Bacovia, T. Arghezi sau L. Blaga. Bineînţeles, imitatori fără personalitate au fost destui nu numai între sămănătoriştii, dar şi între simboliştii basarabeni. Speculaţii teoretice în jurul simbolismului în declin în anii '30 întreprind B. Istru, G. Meniuc, Vl. Cavarnali, N. Costenco, S. M. Nica, Iacob Slavov ş. a. Receptivi la teoretizările canonului modernist sunt cei de la „Viaţa Basarabiei", „Bugeac", „Poetul", „Itinerar", „Pagini basarabene", „Şcoala basarabeană" ş. a.

Spre exemplu, „Viaţa Basarabiei", care promovează şi elogiază cu împătimire neosămănătorismul lui Nicolae Iorga şi în care i se dau lecţii lui Tudor Arghezi de *cum* trebuie tradus Ch. Baudelaire, o foaie în care, prin mai multe programe, pledează pentru

BDD-A6759 © 2013 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:43 UTC)

ideologii şi sensibilităţi basarabene, o revistă cu Dumnezeu în cuget („Dumnezeu" în lirica basarabeană", 1939, nr. 11-12), este, în realitate, o adevărată agoră literată cum propagă nu arareori, în termenii lui Iorga, „o deşănţare a minţilor", „o şarlatanie", „o împletire de biete limbi peltice, rămase în pruncie – cu boala copiilor cu tot", „o literatură de Bucureşti – centru, de Bucureşti – cafenea, de Bucureşti – lupanar", deci o producţie occidentalistă [2, p. 15].

N. Costenco, ideologul autohtonismului împins până la absurd, în *bilanţurile anilor literari* va insista metodic asupra noilor orientări din poezia lui Vl. Cavarnali, B. Istru, Teodor Nencev, Iacob Slavov, G. Meniuc, Sergiu Sârbu, Vasile Luţcan, Al. Robot, S. M. Nica, Lotis Dolënga ş. a. Chiar şi poezia lui N. Costenco arată semne de metamorfoze uşor moderniste, luându-şi masca unui călător prin toamnă, prin parcuri autumnale, prin noapte şi ceaţă, ploi şi noroi. Mai mult, simbolismul e susţinut şi popularizat prin demersurile eseistice ale lui Bogdan Istru şi George Meniuc chiar la „Viaţa Basarabiei".

În „Consideraţii literare" („Viaţa Basarabiei", 1939, nr. 9), George Meniuc exprimă tranşant mai multe idei în consonanţă deplină cu principalele teze ale simbolismului sau ale expresionismului interbelic: „Nu orice sentiment e poezie. E prea puţin să utilizezi magia metaforei şi năvala sincerităţii, dacă nu ştii din succesiunea de evenimente psihice să desprinzi unicul şi bogăţia unei singure vibraţii poetice" [3, p. 114]. Iată de ce, poetului i se cere muzică înainte de toate, transfigurarea şi lărgirea unor zone noi de inspiraţie: „Poetul pune în legătură lumea întreagă cu structurile eterne ale frumuseţii în mod involuntar. Totul este frumos. Deoarece totul este frumos apărut în sufletul său. Frumuseţea e înnăscută în poet. Şi urâtul apare de asemenea frumos. Frumos e cerul înstelat, ca şi lada cu gunoi" [3, p. 114]. Este adevărat că lucrul acesta se face cu întârziere, preluându-se nişte poncifuri, anacronisme ale generaţiei afirmate după primul război mondial.

Un însemn inedit al modernismului e sporirea considerabilă a artelor poetice care, de fapt, reiau idei comune, poncifuri specifice epocii. Fenomenul ia amploare, toţi scriu arte poetice, dar fără să conştientizeze că poezia nu trebuie să nareze, ci să sugereze, că într-o scriitură simbolistă, spre exemplu, ochiul este concurat de urechea lui Zarathustra. De cele mai multe ori modelele simboliste franceze sunt stimulate de modelele Arghezi, Blaga, Bacovia, Minulescu sau Barbu. Lucrul acesta îl ilustrează cu prisosinţă nu numai scrisul lui N. Costenco, G. Meniuc, V. Cavarnali, B. Istru, Al. Robot, M. Isanos etc. Liviu Deleanu sau Andrei Lupan debutează copleşiţi completamente de arta argheziană. Chiar şi poeţii minoritari, grupaţi în jurul revistei „Bugeac" şi fascinaţi odinioară de poezia ruşilor, fac şcoala lui Arghezi. Ei cu toţii imită materialitatea versului şi pastişează mesajul lui. O aşa-zisă artă poetică, impregnată de esenţe argheziene, caracteristică noii generaţii, ne dă Teodor Nencev:

„Sunt ultimul vlăstar al unui nume
Fără blazon, fără trecut.
Pentru un crâmpei de slavă şi renume
Un şir de generaţii s-au zbătut
Să-mi dea câte puţin din bunul lor,
Să trec prin lume în văzul tuturor".

BDD-A6759 © 2013 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:43 UTC)

Poemul este plin de reminiscenţe ca acestea:
„Străbunii mei ca şi părinţii" sau:
„Din mizerii mici ca şi din lut,
Dumnezeu şi idol mi-am făcut".
(„Prezentare")

Versurile, îmbibate de vocabule argheziene: smârc, venin, suferinţi, stihuri, cuvinte, denotă frecventarea unui mare poet ostracizat de Nicolae Iorga şi de o serie de reviste de dreapta. Se pare, are dreptate Nencev când afirmă:

„M-am răzvrătit în noaptea de osândă,
Lumina am călcat-o în pas.
Cum hoţii la răscruci am stat la pândă,
Şi am râs la al conştiinţei glas".

Este o artă poetică tipică, o marotă a noii generaţii care în declaraţii se arăta intolerantă şi răzvrătită. Poeţii bolgrădeni nu se lasă seduşi „de cântecul de sirenă al lui Esenin", cum s-a afirmat în repetate rânduri. Ei fac şcoală la marea poezie, intrând în câmpul de atracţie al simbolismului sau expresionismului. Ei imită sau pastişează pe simbolişti. Cu vocaţie sau fără, chemaţii şi nechemaţii, toţi se vor simbolişti sau expresionişti, neoromantici sau avangardişti.

Teodor Nencev, născut la 9 martie 1913 în satul Văleni, judeţul Cahul, în familia lui Gheorghe Nencev. A învăţat la şcoala primară şi la liceul teoretic din Bolgrad (1924-1931). A debutat cu versuri în 1935, la revista „Familia noastră". În 1935-1936 a fost redactorul revistei „Bugeacul". În 1936 a activat un timp la Bucureşti, unde a frecventat cenaclul „Sburătorul". A colaborat la „Gazeta Basarabiei". A debutat editorial în 1939 cu volumul „Poezii", suprimat imediat de cenzură. După iunie 1940 a colaborat la ziarul „Comsomolistul Moldovei". La 6 noiembrie 1942 a fost înrolat în Armata Sovietică.

A murit pe front la 3 noiembrie 1944, fiind înmormântat în cimitirul militar din orăşelul Priecule (Lituania).

REFERINŢE BIBLIOGRAFICE

1. N. Pândaru. *Marele perspective ale literaturii basarabene*// „Viaţa Basarabiei", 1941. – Nr. 1.

2. Apud: E. Lovinescu. *Istoria literaturii române contemporane*. Vol. II. Bucureşti, 1981.

3. G. Meniuc. *Consideraţii literare*// „Viaţa Basarabiei", 1939. – Nr. 9.

BDD-A6759 © 2013 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:43 UTC)